

РОЗДІЛ I. ЕКОНОМІКА ТА ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ

*Гнатишин О.М., магістрант 1 року підготовки,
спеціальності «Соціальна робота»,
Вінницький інститут Університету «Україна»*

БЕЗРОБІТТЯ В УКРАЇНІ: ПРИЧИНИ І ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ

UNEMPLOYMENT IN UKRAINE: CAUSES AND WAYS OF EXTENSION

Анотація. У статті проаналізовано сутність феномену безробіття. Визначено основні чинники формування та наведені позитивні та негативні наслідки даного явища. Проведено аналіз рівня безробіття в Україні. Вносяться пропозиції стосовно основних шляхів вирішення проблеми безробіття та цілеспрямованості активного підвищення рівня зайнятості населення України.

Ключові слова: безробіття, робоча сила, макроекономічна проблема, ринок праці, мобільність, зайнятість.

Abstract. The article analyzes the essence of the phenomenon of unemployment. The main factors of formation are determined and the positive and negative consequences of this phenomenon are given. An analysis of the unemployment rate in Ukraine was conducted. Proposals are made on the main ways of solving the problem of unemployment and the purpose of active increase of the employment rate of the population of Ukraine.

Keywords: unemployment, labor force, macroeconomic problem, labor market, mobility, employment.

Постановка проблеми. Безробіття становить загрозу стабільному національному розвитку та національній безпеці, а оскільки економіка України переживає не найкращі часи, то вивчення цього питання на сьогодні є дуже актуальним.

Мета роботи – дослідження стану безробіття в Україні, аналіз його основних проблем, а також визначення напрямків подолання.

Виклад основного матеріалу. Безробіття – це соціально-економічне явище, для якого характерно незайнятість частини робочої сили (економічно активного населення) у сфері економіки. Тобто у реальному житті безробіття виступає як перевищення пропозиції робочої сили над попитом на неї [1].

Безробіття не може бути доцільним ні в економічному, ні в соціальному плані, оскільки його зростання створює цілий комплекс проблем: скорочується купівельна спроможність населення, бюджет втрачає платників податків, підприємство – персонал. Зростають ризик соціального напруження, додаткові витрати на підтримку безробітних. Створення в Україні цивілізованого ринку праці, який би дозволяв громадянину оперативно знайти необхідну роботу з умовами праці, що відповідають

вимогам безпеки й гігієни, з гідною заробітною платою, а роботодавцю – працівників необхідної кваліфікації, можливе тільки за наявності ефективної системи працевлаштування [2].

Зростання безробіття значною мірою відображає втрату виробничих потужностей через військовий конфлікт на Донбасі.

В Україні (без урахування тимчасово окупованих територій Автономної Республіки Крим і Севастополя) в лютому 2016 р. рівень безробіття склав 2%, як і місяцем раніше. Було зареєстровано 523,4 тис. безробітних (проти 524,4 тис. місяцем раніше), з них 421,6 тис. осіб отримують допомогу по безробіттю. Серед міського населення зареєстровано 304,3 тис. безробітних, серед сільського – 218,8 тис. При цьому середній розмір допомоги на одного безробітного в лютому 2016 р. склав 1 тис. 206 грн., що на 46 грн. менше, ніж у січні [3].

Трансформаційні процеси в економіці України призвели до негативних наслідків на ринку праці. Це насамперед проявилось в тому, що значна частка працездатних не змогла знайти себе в нових умовах суспільного життя. Головною рисою цього часу є процес перевищення пропозиції трудових ресурсів над попитом (наявність вільних робочих місць).

Слід зазначити, що у I півріччі 2006 року кількість безробітного населення в Україні складала 1419,4 тис. осіб, а рівень безробіття склав 6,4% [6]. Кількість незайнятих громадян, які були зняті з обліку через самостійне працевлаштування та інші причини у I півріччі 2006 р., порівняно з відповідним періодом 2015 року, скоротилась на 31,4 тис. осіб, або на 7% та становила 418,8 тис. осіб. Зменшення зазначеної категорії громадян спостерігалось у більшості регіонах України, найбільше – у м. Києві (на 31,1%), Чернівецькій (на 18%) та Херсонській (17%) областях. Проте у 7 регіонах було зафіксовано зростання кількості громадян, знятих з обліку з наведених причин, зокрема, збільшення цієї категорії відбулося у м. Севастополі (на 13%) та Миколаївській області (на 10,8%) [6].

За даними статистики, майже кожен четвертий громадянин України не має достатніх умов для забезпечення потреб, необхідних для фізіологічного виживання. Ці та інші обставини спричинили масовий виїзд українців закордон у пошуках роботи та кращої долі.

На сьогоднішній день, на жаль, наша держава відома у світі як джерело постачання дешевої робочої сили. Але трудову міграцію українців скоріше можна назвати вимушеною, що є характерним для перехідного типу економіки. Вона відчуває на собі достатньо вагомі обмежувачі:

- територіальні (географічне розташування країни);
- інституційні (обумовлені специфікою державного устрою);
- соціально-демографічні [5].

Важко навіть уявити, скільки б ще українців виїхало на заробітки, якби не існувало ніяких обмежень на шляху вимушеної трудової міграції, адже згідно соціологічних опитувань кожний третій економічно активний громадянин України висловив бажання податися на заробітки до країн близького та далекого зарубіжжя.

Так, за даними державної служби зайнятості, згідно інформації офіційних посередників з працевлаштування, кількість громадян України, працевлаштованих за кордоном у I півріччі 2006 року порівняно з I півріччям 2005 року, збільшилась на 7,4% і складала 29,4 тис. осіб.

Основними країнами офіційного працевлаштування є Кіпр, Греція, Ліберія, Сполучене королівство. Серед країн СНД найбільш привабливою у забезпеченні роботою є Російська Федерація. Офіційні посередники найбільш активно працевлаштовують українських громадян на закордонні підприємства, які працюють у сфері транспорту та зв'язку (87,8% від загальної кількості працевлаштованих), будівництві (3,4%), рибному (4,2%) та сільському господарстві (1%). Як свідчать офіційні дані, 83,2% працевлаштованих громадян України за кордоном на момент виїзду ніде не працювали, в тому числі 0,7% вперше одержали роботу [6].

Аналіз літературних джерел [1; 2] дозволяє виділити такі основні причини безробіття в Україні:

- нестабільність в країні спричинена військовими діями на Донбасі;
- пошук працівниками нових робочих місць, де вища заробітна плата, змістовніша робота;
- зниження попиту на ряд професій;
- нерозвиненість приватного сектора і наявність тіньової економіки, які в разі зняття адміністративних обмежень зможуть залучити значну частину непрацюючих;
- традиційно низький рівень зарплати і слабкість профспілок, які не можуть домогтися підвищення загального рівня зарплати;
- незбалансованість попиту та пропозиції робочої сили.

Таким чином, політика зайнятості має гарантувати соціальний захист населення шляхом забезпечення належних умов життя, регулювання заробітної плати, стимулювання нових місць і виплати допомоги безробітним тощо.

Звичайно, для найповнішого регулювання зайнятості необхідно вирішити суперечності законодавчо-правового, економічного, організаційного та соціального характеру.

Високий рівень регулювання зайнятості передбачає реформування законодавчо-правової бази на основі Конституції України, ряду доповнень до Кодексу законів про працю та Закону України «Про зайнятість населення», законодавчих і нормативних документів, що регламентують сучасну політику зайнятості відповідно до Конвенцій і рекомендацій Міжнародної організації праці.

Економічні стимули фінансово-кредитного механізму слід застосовувати для створення інвестиційного клімату та ефективного ринкового середовища. Але для цього необхідно, щоб кошти Державного фонду сприяння зайнятості використовували повністю, а в структурі витрат переважало фінансування затрат на збереження ефективних робочих місць і створення додаткових, щоб надавали субсидії для організації власного бізнесу, відшкодування витрат на професійне навчання, перепідготовку, профорієнтацію тощо.

Важливу роль у системі заходів щодо регулювання зайнятості відіграє механізм пільгового оподаткування суб'єктів господарської діяльності, що дасть можливість створити ефективні робочі місця, а отже і інформаційно-методичному та організаційному забезпеченню ефективності зайнятості. При цьому слід враховувати:

- певну конкретну ситуацію, в якій здійснюватимуть процес регулювання зайнятості, визначення основних напрямів досягнення поставленої мети і включення їх до програм зайнятості щорічно відповідно до фінансових надходжень до Державного фонду сприяння зайнятості;

- повну і всеохоплюючу санацію робочих місць, їхню перспективність;
- нормативно-методичну базу політики зайнятості, оцінка діяльності регіональних програм сприяння зайнятості та державних служб зайнятості.

Висновки. Отже, впроваджуючи запропоновані вище заходи, найголовніший з яких є стабілізація економіки, ми можемо досягнути зменшення рівня безробіття, збільшення кількості працевлаштованого населення і, як наслідок, – загального покращення економічної і соціальної ситуації у країні.

Список використаних джерел

1. Гальків Л.І. Втрати людського капіталу : чинник безробіття / Л.І. Гальків // Економіка і регіони. – 2009. – С. 110-113.
2. Гальків Л.І. Втрати людського капіталу : чинник безробіття / Л.І. Гальків // Економіка і регіони. – 2009. – С. 130-133.
3. Основні показники ринку праці за 2015 рік – статистична інформація. – Ринок праці [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу : www.ukrstat.gov.ua
4. Лисюк О.С. Безробіття як соціально-економічна проблема населення України / О.С. Лисюк // Збірник наукових праць ВНАУ. – 2012. – №4(70). – С. 48-53.
5. Лопатіна К.А. Стан та напрями ліквідації проблеми безробіття в Україні / К.А. Лопатіна // Управління розвитком. – 2016. – №16(113). – С. 85-86.
6. Семенова К.Д. Аналіз впливу економічної кризи на рівень безробіття в Україні / К.Д. Семенова // Вісник соціально-економічних досліджень. – 2012. – №1(44). – С. 106-111.
7. Мельничук Л.С. Основні проблеми зайнятості населення України / Л.С. Мельничук // Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу «Києво-Могилянська академія». Серія : Економіка. – 2012. – Т. 189. – №177. – С. 105-108.
8. Ярорва Л.Г. Аналіз рівня безробіття в Україні та напрямки його подолання / Л.Г. Ярорва // Глобальні та національні проблеми економіки. – Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського [Електронне наукове фахове видання]. – 2016. – №10. – С. 752-755.
9. Яницька О.В. Проблеми безробіття і трудова міграція українців / О.В. Яницька // Актуальні проблеми економіки. – 2016. – №8(50). – С. 167-172.